

Raport z monitoringu
Wojewódzkiego programu poszerzenia, zróżnicowania
i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób
z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia
społecznego na lata 2018 - 2022
za 2018 rok

Lublin, grudzień 2019

Spis treści:

1. Wprowadzenie	3
2. Metodologia monitoringu	3
3. Diagnoza instytucji objętych Programem	4
4. Cele operacyjne Programu	10
1) Cel operacyjny 1: Promowanie rozwiązań zmierzających do poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.....	10
2) Cel operacyjny 2: Rozwijanie form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez wsparcie finansowe samopomocowych projektów organizacji pozarządowych.....	13
3) Cel operacyjny 3: Poprawa standardu obiektów służących rehabilitacji osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez wspieranie finansowe projektów inwestycyjnych samorządu terytorialnego finansowanych ze środków PFRON.....	14
4) Cel operacyjny 4: Podnoszenie kwalifikacji kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.....	15
5. Wnioski i rekomendacje	18
6. Podsumowanie	20
7. Spis tabel	21
8. Spis wykresów	21

1. Wprowadzenie

Niniejszy Raport z monitoringu realizacji *Wojewódzkiego programu poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 – 2022* został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie na podstawie danych za 2018 rok. Jest pierwszym dokumentem podsumowującym stan realizacji Programu.

Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 – 2022 został sporządzony w 2018 roku przez Zespół powołany Zarządzeniem nr 40/2017 Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie z dnia 7 listopada 2017 r. W skład Zespołu weszli pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. W pracach nad przygotowaniem Programu uczestniczyli przedstawiciele: Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, Miejskiego Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu, Domu Pomocy Społecznej w Ryżkach, Domu Pomocy Społecznej w Teodorówce, Środowiskowego Domu Samopomocy w Łęcznej, Puławskiego Stowarzyszenia Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach, Charytatywnego Stowarzyszenia Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia” w Lublinie i Lubelskiego Stowarzyszenia Ochrony Zdrowia Psychicznego w Lublinie. Zespół opracował cele, kierunki działań i zasady realizacji Programu. Następnie dokument konsultowano z przedstawicielami instytucji publicznych i sektora pozarządowego, zajmującymi się organizacją wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Celem Programu jest zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej pomocy oraz opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Raport z monitoringu składa się z kilku rozdziałów. Są to: wprowadzenie, metodologia monitoringu, diagnoza instytucji objętych Programem, cele operacyjne Programu, wnioski i rekomendacje, podsumowanie oraz spis tabel i wykresów.

2. Metodologia monitoringu

Zgodnie z zapisami *Wojewódzkiego programu poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 – 2022* za przeprowadzenie monitoringu Programu odpowiedzialny jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

Niniejszy raport został opracowany na podstawie danych będących w posiadaniu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, rejestrów wojewody, sprawozdań Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2018 rok.

3. Diagnoza instytucji objętych Programem

W Programie diagnozą objęto pozamedyczne zasoby instytucjonalne zorganizowane do prowadzenia działalności wspierającej w różnym zakresie osoby z zaburzeniami psychicznymi. Stanowią one istotny element oparcia społecznego. Poniżej zaprezentowany został stan infrastruktury socjalnej oraz zakres świadczonych usług opiekuńczych w województwie lubelskim dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

- 1) domy pomocy społecznej** - przeznaczone dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych¹.

Liczba domów pomocy społecznej w województwie lubelskim od kilku lat pozostaje na tym samym poziomie. W 2018 roku funkcjonowało 27 domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dla osób psychicznie przewlekle chorych przeznaczono 15 z nich, dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 16, a dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 8². Rozmieszczenie domów pomocy społecznej w województwie lubelskim wraz z liczbą miejsc statutowych dla omawianej grupy mieszkańców przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 1. Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie przewlekle chorych oraz dorosłych, młodzieży i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie

Powiat	Liczba domów pomocy społecznej	Liczba miejsc statutowych dla osób psychicznie przewlekle chorych oraz dorosłych, młodzieży i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie
białski	3	233
biłgorajski	1	195
chełmski	3	210
janowski	1	180
krasnostawski	3	400
kraśnicki	1	65
lubartowski	2	115
lubelski	2	255
łukowski	2	141
parczewski	1	96
świdnicki	3	253
zamojski	3	193
m. Lublin	1	19
m. Zamość	1	52
Suma	27	2407

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, stan na dzień 19.11.2019 r.

¹ <https://www.gov.pl/web/rodzina/dom-pomocy-spoecznej>, dostęp dnia 27 listopada 2019 r.

² Dane nie sumują się do liczby 27, gdyż większość z domów pomocy społecznej ma charakter łączony, np. przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

Załącznik do uchwały Nr CI/2105/2019 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 17 grudnia 2019 r.

- 2) **ośrodki wsparcia** – jednostki organizacyjne pomocy społecznej dziennego pobytu zapewniające częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. „Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: **środowiskowy dom samopomocy** lub **klub samopomocy** dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej”³;

W 2018 roku w regionie działało 56 środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 31 o zasięgu lokalnym (gminnym) i 25 o zasięgu ponadgminnym. Od 2016 roku liczba jednostek wzrosła o jedną, która realizuje swoją działalność na poziomie lokalnym. W omawianym roku 28 środowiskowych domów o zasięgu lokalnym prowadzonych było przez gminę, a 3 przez inny podmiot. W przypadku placówek o zasięgu ponadgminnym 15 prowadził powiat, a 10 inny podmiot. W 2018 roku środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi dysponowały 2 133 miejscami, natomiast liczba osób korzystających z ich wsparcia wynosiła 2 477 i wzrosła w porównaniu do 2016 roku o 106 osób. Rozkład jednostek na terenie województwa lubelskiego przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 2. Środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2018 roku.

Powiat	zasięg lokalny			zasięg ponadgminny		
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
białski	4	100	99	1	25	33
biłgorajski	3	87	104	0	0	0
chełmski	4	122	136	0	0	0
hrubieszowski	2	77	96	0	0	0
janowski	0	0	0	1	37	37
krasnostawski	1	50	55	0	0	0
kraśnicki	1	47	53	1	55	61
lubartowski	1	25	30	1	60	62
lubelski	1	60	67	2	68	71
łęczyński	2	101	116	0	0	0
łukowski	1	25	27	1	40	43
opolski	1	27	32	1	50	57
parczewski	1	35	38	0	0	0
puławski	2	123	140	1	35	40
radzyński	1	40	43	0	0	0
rycki	0	0	0	1	22	26
świdnicki	1	26	26	1	30	44
tomaszowski	1	32	34	1	30	32

³ <https://www.gov.pl/web/rodzina/osrodek-wsparcia>, dostęp dnia 27 listopada 2019 r.

włodawski	0	0	0	1	50	68
zamojski	1	25	31	2	55	64
m. Biała	2	75	92	0	0	0
m. Chełm	1	45	54	0	0	0
m. Lublin	0	0	0	9	414	526
m. Zamość	0	0	0	1	30	40
Ogółem	31	1122	1273	25	1001	1204

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 rok.

Zgodnie z informacjami zawartymi w sprawozdaniu MPiPS-3-R w 2018 roku, podobnie jak w ostatnich latach, osoby z zaburzeniami psychicznymi mogły skorzystać ze wsparcia 5 **klubów samopomocy**. Kluby funkcjonowały jedynie na terenie dwóch powiatów: 4 na terenie miasta Lublin i 1 na terenie powiatu świdnickiego. W przypadku 3 klubów organem prowadzącym był powiat, zaś 2 kluby były prowadzone przez organizacje pozarządowe. Ogółem w 2018 roku dysponowały 75 miejscami. Ze wsparcia klubów samopomocy skorzystało łącznie 514 osób.

- 3) mieszkania chronione** – pod opieką specjalistów przygotowują do prowadzenia samodzielnego życia i funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną;⁴

W regionie w 2018 roku funkcjonowało **19 mieszkań chronionych** dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego – 18 na terenie m. Lublin i 1 w Krasnymstawie. Dysponowały łącznie 45 miejscami. W roku 2018 w mieszkaniach chronionych przebywało ogółem 55 osób⁵.

- 4) ośrodki interwencji kryzysowej (OIK)** – ich rolą jest „świadczanie osobom i rodzinom będącym w stanie kryzysu, w tym dla matek z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej, specjalistycznej pomocy psychologicznej, poradnictwa socjalnego, prawnego oraz schronienia”⁶.

W omawianym okresie osoby z zaburzeniami psychicznymi mogły skorzystać ze wsparcia udzielanego w ramach działalności **10 ośrodków interwencji kryzysowej** (o 4 mniej niż w 2016 roku). Wśród nich 3 placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe, natomiast 7 przez jednostki samorządu terytorialnego. Objęły one pomocą ogółem 4 731 osób⁷. Nie można wskazać liczby korzystających przejawiających zaburzenia psychiczne, gdyż sprawozdanie MRPiPS-03-R ani OZPS nie wyszczególniają tej kategorii klientów.

⁴ <https://www.gov.pl/web/rodzina/mieszkanie-chronione>, dostęp dnia 27 listopada 2019 r.

⁵ Dane ze sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 rok.

⁶ <https://www.gov.pl/web/rodzina/instytucje-pomocy-spoecznej>, dostęp dnia 27 listopada 2019 r.

⁷ Dane ze sprawozdania MRPiPS-03-R za 2018 rok.

5) usługi opiekuńcze zapewniają pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, (opieka higieniczna, pielęgnacja zalecona przez lekarza), a także (o ile to możliwe) zapewnienie kontaktów z otoczeniem, natomiast **specjalistyczne usługi opiekuńcze** to pomoc dostosowana do szczególnych potrzeb, które wynikają z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i udzielana jest przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym⁸;

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminy należy organizacja i świadczenie **specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi** w miejscu zamieszkania. W 2018 roku z tej formy pomocy skorzystały **942 osoby**. Od 2016 roku liczba osób korzystających z usług opiekuńczych utrzymuje się na podobnym poziomie.⁹

6) warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) – „wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki stwarzające osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia”¹⁰;

Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, na terenie województwa lubelskiego w 2018 roku funkcjonowało **59 warsztatów terapii zajęciowej**. Z ich usług skorzystały 2 883 osoby z upośledzeniem umysłowym i chorujące psychicznie. W warsztatach zatrudnionych było 1 112 pracowników. Liczba warsztatów terapii zajęciowej i liczba uczestników od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Roczny koszt prowadzenia warsztatów wyniósł 52 476 517 zł (o 1 823 773 zł więcej niż rok wcześniej)¹¹. Rozmieszczenie warsztatów terapii zajęciowej na terenie województwa lubelskiego przedstawia poniższy wykres:

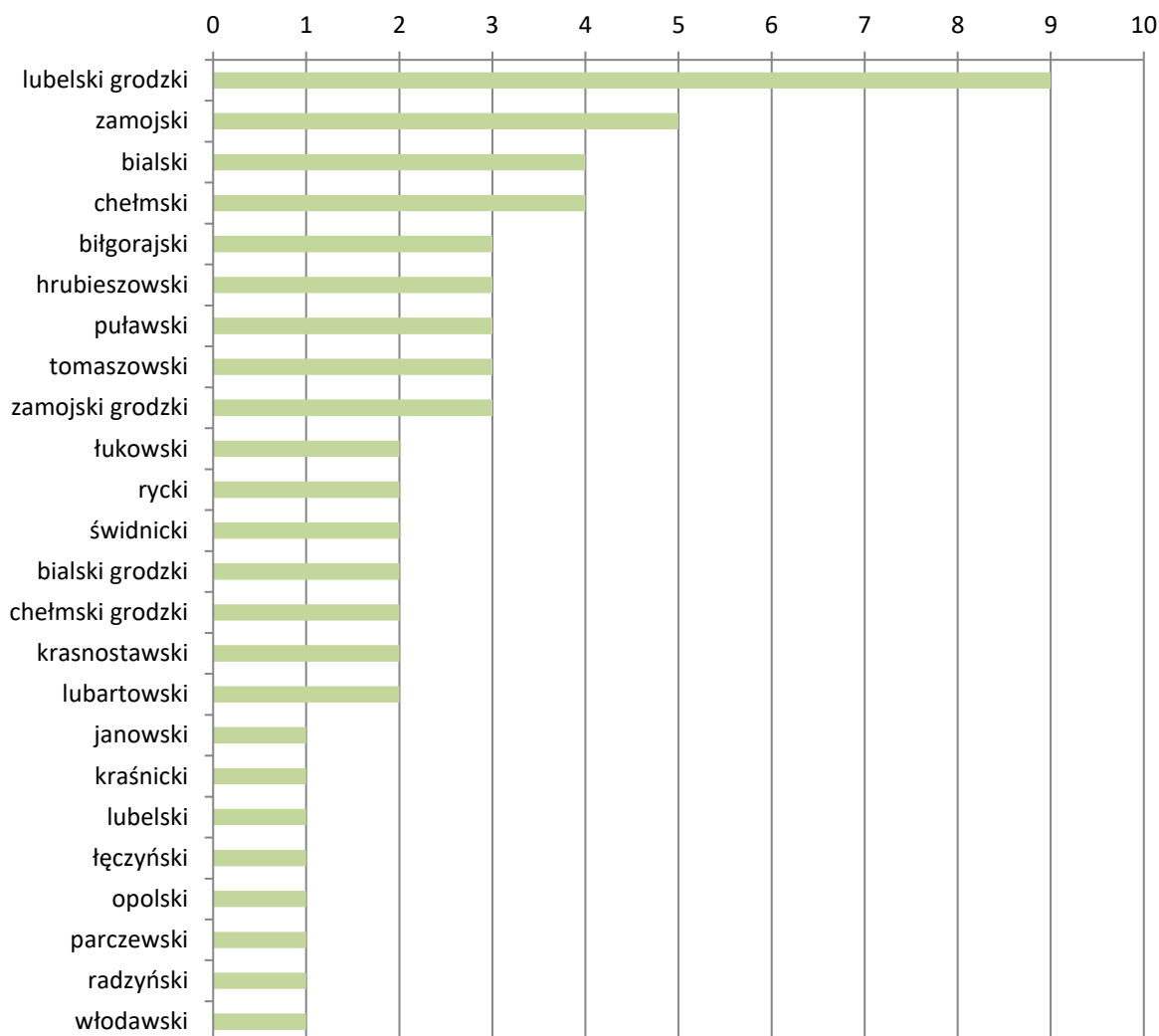
⁸ <https://www.gov.pl/web/rodzina/uslugi-opiekuncze-i-specjalistyczne-uslugi-opiekuncze>, dostęp dnia 27 listopada 2019 r.

⁹ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018 rok, s. 33.

¹⁰ Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r.

¹¹ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018 rok, s. 60.

Wykres nr 1. Liczba warsztatów terapii zajęciowej w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

- 7) zakłady aktywności zawodowej (ZAZ)** - są wyodrębnionymi organizacyjnie i finansowo jednostkami tworzonymi w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności oraz zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną¹².

Na koniec 2018 roku na terenie województwa lubelskiego działalność prowadziło **8 zakładów aktywności zawodowej**, w których zatrudnionych było ogółem 388 osób, w tym 274 osoby niepełnosprawne. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania zakładów aktywności zawodowej w 2018 roku wyniósł 14 726 126 zł (o 925 860 zł więcej niż rok wcześniej). W chwili obecnej funkcjonują 4 zakłady aktywności zawodowej prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Są to:

¹² <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=page&id=73>, dostęp dnia 27 listopada 2019 r..

Załącznik do uchwały Nr CI/2105/2019 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 17 grudnia 2019 r.

- 1) Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim;
- 2) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej;
- 3) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim;
- 4) Zakład Aktywności Zawodowej w Kocku.

Pozostałe 4 zakłady aktywności zawodowej prowadzone są przez inne podmioty. Do nich należą:

- 1) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Tomaszowie Lubelskim, Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku;
- 2) Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie;
- 3) Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach, Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach;
- 4) Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji w Łukowie, Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie¹³.

---

¹³ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018 rok, s. 60-61

4. Cele operacyjne Programu.

1) CEL OPERACYJNY 1. Promowanie rozwiązań zmierzających do poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi

W ramach celu przyjęto do realizacji następujące zadania:

a) monitoring działań podejmowanych przez instytucje działające na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy finansowej i rzeczowej oraz stosowanych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a także tworzenie rekomendacji w tym zakresie;

b) monitoring sytuacji w zakresie tworzenia i funkcjonowania infrastruktury dla osób z zaburzeniami psychicznymi: ośrodków interwencji kryzysowej, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej, mieszkań chronionych i innych form pobytu dziennego lub całodobowego oraz tworzenie rekomendacji w tym zakresie;

c) wypracowanie, wdrażanie i promowanie standardu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie;

d) udostępnianie informacji o instytucjach pomocy i oparcia społecznego.

Realizacja powyższych działań jest monitorowana w oparciu o dane będące w dyspozycji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, rejestry wojewody oraz sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Wartości wskaźników osiągniętych w 2018 roku zostały zamieszczone w tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Cel operacyjny 1. Wartość osiągniętych wskaźników w 2018 roku

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa (dane za 2016 r.)	Stan w 2018 r.	Wartość docelowa/ Miara realizacji celu
1	Liczba dokumentów monitorujących działania podejmowane przez instytucje działające na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	1	1	1 corocznie
2	Liczba dokumentów przekazywanych wojewodzie lubelskiemu zawierających rekomendacje dotyczące infrastruktury (Ocena Zasobów Pomocy Społecznej)	1	1	1 corocznie
3	Liczba wypracowanych, wdrożonych i promowanych standardów mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie	0	1	1 do końca okresu programowania
4	Liczba aktualizacji Informatora o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	1	1 corocznie

Źródło: dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

W ramach procesu monitorowania ocenie zostały poddane kluczowe wskaźniki przyjęte w Programie dla tego celu operacyjnego. Rezultaty tej oceny są następujące:

1. *Liczba dokumentów monitorujących działania podejmowane przez instytucje działające na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi*

Wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 – 2022 zakłada coroczny monitoring dokumentu. Raport z monitoringu zostaje przedłożony Zarządowi Województwa Lubelskiego oraz Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Monitoring za 2018 rok jest pierwszym dokumentem podsumowującym stan realizacji Programu. Opracowanie tego dokumentu jest potwierdzeniem osiągnięcia zakładanego wskaźnika.

2. *Liczba dokumentów przekazywanych wojewodzie lubelskiemu zawierających rekomendacje dotyczące infrastruktury (Ocena Zasobów Pomocy Społecznej)*

Obowiązek sporządzenia dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej” wynika z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Gminy, powiaty i samorządy województw corocznie przygotowują ocenę zasobów pomocy społecznej, która jest przedstawiana odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Ocena ta, wraz z wnioskami, powinna być podstawą planowania budżetu na następny rok. Ocena zasobów pomocy społecznej zawiera informacje dotyczące sytuacji demograficznej i społecznej województwa lubelskiego (na podstawie ostatnich dostępnych danych) oraz problemów społecznych ujętych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020 i w programach wojewódzkich. Dokument prezentuje dane związane z realizacją zadań przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oraz dane dotyczące osób korzystających z poszczególnych form wsparcia w obszarze pomocy społecznej i w obszarach objętych zakresem innych ustaw. Ocena obejmuje m. in. zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia, w tym dotyczące działań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Dokument za 2018 rok zawiera następujące rekomendacje w zakresie infrastruktury:

- zwiększenie nakładów finansowych na tworzenie mieszkań chronionych. Forma ta umożliwi osobom potrzebującym wsparcia we włączeniu w życie społeczne;
- wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego jako podmiotów świadczących usługi w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinie na wczesnym etapie kryzysu;
- rozszerzenie zakresu świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych mających wpływ na zmniejszenie liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej oraz zmniejszenie kosztów ponoszonych przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej;
- rozwój zasobów pomocy i integracji społecznej w powiatach o najniższej ich dostępności;

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018 rok przyjęta została przez Sejmik Województwa uchwałą Nr VII/137/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 24 czerwca

2019 r. Przyjęcie dokumentu wraz z rekomendacjami potwierdza osiągnięcie zakładanego wskaźnika.

3. Liczba wypracowanych, wdrożonych i promowanych standardów mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie.

„Standardy w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie po wielokrotnych pobytach w szpitalu psychiatrycznym” to projekt konkursowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Projekt jest realizowany od 1 marca 2018 do 28 lutego 2022 roku przez Województwo Lubelskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie w partnerstwie z Charytatywnym Stowarzyszeniem Niesienia Pomocy Chorym Misericordia, Województwem Podkarpackim – Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Rzeszowie i Stowarzyszeniem Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Radość” oraz Województwem Świętokrzyskim – Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Kielcach i Caritas Diecezji Kieleckiej. Jego celem jest wypracowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie.

W pierwszym etapie realizacji projektu (marzec–październik 2018 r.) zarządzeniem Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie z dnia 23 maja 2018 roku powołano Zespół ds. opracowania Standardu. W skład zespołu weszły 24 osoby: przedstawiciele lidera i partnerów projektu, gmin, w których powstaną modelowe mieszkania wspomagane, przedstawiciel użytkowników mieszkań wspomaganych – osób chorujących psychicznie oraz pięciu specjalistów z zakresu wsparcia środowiskowego dla osób chorujących psychicznie.

Zespół w trakcie dwudziestu cyklicznych spotkań miał za zadanie wypracować modelowe rozwiązanie w obszarze mieszkalnictwa wspomaganego.

Prace zespołu zadaniowego trwały od 28 maja do 31 października 2018 roku. Jego członkowie spotykali się co tydzień, we wtorki, i przez kilka godzin omawiali kolejne zagadnienia istotne w wypracowywanym modelu mieszkalnictwa. Spotkania miały formę prelekcji i warsztatów. Członkowie zespołu przedstawiali swoje propozycje rozwiązań i poddawali je pod dyskusję. W efekcie prac wypracowano wspólne stanowisko. Standard został poddany konsultacjom w trzech województwach realizujących projekt oraz w całym kraju. Poproszono o wydanie opinii przez instytucje i organizacje zajmujące się pracą z osobami chorującymi psychicznie.

Wypracowany standard będzie wdrażany i testowany w pięciu nowo utworzonych mieszkaniach wspomaganych na terenie pięciu różnych gmin (3 gminy w województwie lubelskim, 1 gmina w województwie podkarpackim i 1 gmina w województwie świętokrzyskim). Gminy te są zróżnicowane pod względem demograficznym i pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. Są to:

- miasto Lublin – gmina duża miejska, pełniąca funkcję powiatu grodzkiego,
- Głusk (woj. lubelskie) i Żyraków (woj. podkarpackie) – gminy wiejskie graniczące z miastami o dużej aktywności gospodarczej,
- Masłów (woj. świętokrzyskie) – gmina duża wiejska,
- Żmudź (woj. lubelskie) – gmina mała, wiejska, typowo rolnicza.

Wypracowanie standardu jest potwierdzeniem osiągnięcia zakładanego wskaźnika.

4. *Liczba aktualizacji informatora o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.*

Opracowany informator otrzymał nazwę *Przewodnik o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi*. Obowiązek jego opracowania przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie wynikał z zapisów Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 będącego załącznikiem do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022. Powyższa publikacja została zaktualizowana i jest kontynuacją Informatora o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi wydanego w 2014 roku przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

Przewodnik zawiera spis placówek świadczących pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzinom. Jest bazą danych o instytucjach udzielających pomocy medycznej i psychologicznej. Informuje o jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, instytucjach zajmujących się orzecznictwem, poradnictwem zawodowym, a także organizacjach pozarządowych wspierających osoby z zaburzeniami psychicznymi na terenie województwa lubelskiego. Publikacja służy pomocą nie tylko osobom z niepełnosprawnością, ale także wszystkim, którzy dają im wsparcie – rodzinom, znajomym, pracownikom instytucji pomocowych oraz społecznościom lokalnym. Przewodnik dostępny jest w wersji elektronicznej na stronie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie www.rops.lubelskie.pl w zakładce „Informatory”.

W 2018 roku w ramach współpracy z organizacją pozarządową Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych realizującą projekt „Sieciowanie na rzecz poprawy sytuacji osób ze schorzeniami psychicznymi w województwie lubelskim” Przewodnik ukazał się również w formie drukowanej i został dystrybuowany na terenie województwa lubelskiego.

Opracowanie i aktualizacja informatora potwierdza osiągnięcie zakładanego wskaźnika.

2) CEL OPERACYJNY 2. Rozwijanie form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez wsparcie finansowe samopomocowych projektów organizacji pozarządowych.

Działania służące osiągnięciu przyjętego celu obejmowały zlecenie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej i z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w zakresie oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zlecenie powyższych zadań odbywało się w ramach ogłaszanych konkursów ofert na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zlecanych fundacjom i organizacjom pozarządowym.

Realizacja powyższych działań jest monitorowana w oparciu o wskaźniki, które są weryfikowane z danymi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Wartości wskaźników osiągniętych w 2018 roku zostały zamieszczone w tabeli poniżej.

Tabela nr 4. Cel operacyjny 2. Realizacja wskaźników w 2018 r.

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa (dane za 2016 r.)	Stan w 2018 r.	Wartość docelowa/Miara realizacji celu
1	Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia finansowego	36	29	36 w 2018 r. (wzrost o 3% do końca okresu programowania)
2	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi objętych działaniami w ramach udzielonego wsparcia finansowego dla organizacji pozarządowych	6936	3024	6 940 w 2018 r. (wzrost o 1,2% do końca okresu programowania)

Źródło: dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

W ramach konkursów ofert z zakresu pomocy społecznej w zakresie wspierania działań na rzecz rozwoju sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2018 r. dotację otrzymały 2 organizacje pozarządowe, które w ramach tych zadań objęły wsparciem 53 osoby.

Natomiast w ramach przyznanej dotacji z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w zakresie oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi wsparcie otrzymało 27 organizacji pozarządowych, które swoimi działaniami objęły 2 971 osób. Niższa niż zakładana w 2018 roku wartość wskaźnika wynika m.in. ze zmniejszającego się zainteresowania organizacji pozarządowych udziałem w otwartych konkursach ofert (spadek liczby złożonych wniosków o ponad 50% w stosunku do 2016 roku).

3) CEL OPERACYJNY 3: Poprawa standardu obiektów służących rehabilitacji osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez wspieranie finansowe projektów inwestycyjnych samorządu terytorialnego finansowanych ze środków PFRON.

Działaniem służącym realizacji tego celu operacyjnego jest dofinansowanie, za pośrednictwem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych (ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych).

Wsparcie finansowe przekazywane jest corocznie w trybie wynikającym z Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia zadań samorządu województwa, które mogą być dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. z 2004 r. Nr 187 Poz. 1940 z późn. zm.).

Realizacja powyższych działań jest monitorowana w oparciu o wskaźniki, które są weryfikowane z danymi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Wartości wskaźników osiągniętych w 2018 roku zostały zamieszczone w tabeli poniżej.

Tabela nr 5. Cel operacyjny nr 3. Realizacja wskaźników w 2018 r.

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa (dane za 2016 r.)	Stan w 2018 r.	Wartość docelowa/ Miara realizacji celu
1	Liczba inwestycji objętych dofinansowaniem w ramach robót budowlanych	4	4 (ostatecznie zrealizowano 3 z 4 podpisanych umów)	4 w 2018 r. (26 w okresie realizacji Programu)
2	Liczba osób korzystających z obiektów objętych dofinansowaniem w ramach robót budowlanych	398	231	400 w 2018 r., (wzrost o 25% do końca realizacji Programu)

Źródło: dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

W zakresie 3 inwestycji objętych dofinansowaniem w ramach robót budowlanych objęto wsparciem 231 osób. W 2018 roku wskaźnik liczby inwestycji objętych dofinansowaniem nieznacznie odbiegł od zakładanego z powodu konieczności rozwiązania jednej z umów.

4) CEL OPERACYJNY 4. Podnoszenie kwalifikacji kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Działania służące osiągnięciu przyjętego celu obejmowały:

- szkolenie przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie istoty i rodzaju chorób psychicznych oraz stosowania nowych rozwiązań i zwiększania zakresu oferowanej pomocy,
- organizację spotkań konsultacyjnych mających na celu wzmacnianie potencjału kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz budowanie współpracy systemu opieki zdrowotnej z systemem pomocy społecznej.

Realizacja powyższych działań jest monitorowana w oparciu o wskaźniki, które są weryfikowane z danymi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Wartości wskaźników osiągniętych w 2018 roku zostały zamieszczone w tabeli nr 6.

Tabela nr 6. Cel operacyjny 4. Realizacja wskaźników w 2018 roku

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa (dane za 2016 r.)	Stan w 2018 r.	Wartość docelowa/ Miara realizacji celu
1	Liczba szkoleń dla przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	0	1	1 w 2018 r. (3 w okresie realizacji Programu)
2	Liczba spotkań konsultacyjnych mających na celu wzmacnianie potencjału kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	0	13	2 w 2018 r. (10 w okresie realizacji Programu)
3	Liczba osób, która uczestniczyła w spotkaniach konsultacyjnych mających na celu wzmacnianie potencjału kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi	0	Ponad 445	50 w 2018 r. (200 w okresie realizacji Programu)

Źródło: dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie

Analizie i ocenie poddano następujące wskaźniki realizacji celu:

1. *Liczba szkoleń dla przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.*

W 2018 roku odbyło się szkolenie pod nazwą „Praca terapeutyczna z osobami z zaburzeniami psychicznymi”. Wzięło w nim udział łącznie 46 pracowników środowiskowych domów samopomocy i powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu województwa lubelskiego. Tym samym wskaźnik zrealizowano.

2. *Liczba spotkań konsultacyjnych mających na celu wzmacnianie potencjału kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi*

3. *Liczba osób, która uczestniczyła w spotkaniach konsultacyjnych mających na celu wzmacnianie potencjału kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.*

Sformułowany wyżej wskaźnik 2 i wskaźnik 3 opisano łącznie.

W okresie sprawozdawczym odbyło się łącznie 13 spotkań konsultacyjnych mających na celu wzmacnianie potencjału kadry pracującej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi. Miały one charakter informacyjny i szkoleniowy.

Pierwsze spotkanie zostało zorganizowane w dniu 6 kwietnia 2018 r. w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie. Było to spotkanie dla przedstawicieli organizacji pozarządowych działających w obszarze rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Omówiono wówczas problematykę związaną ze zlecaniem zadań, w tym omówione zostały zasady ogłaszania i przeprowadzania otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej. Szczegółowo zapoznano uczestników spotkania z dokumentacją konkursową, w tym ze wzorem oferty i ogłoszenia konkursowego. W spotkaniu uczestniczyło 30 osób.

Kolejne 3 spotkania konsultacyjne odbyły się w ramach realizacji projektu „*Standardy w zakresie mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie po wielokrotnych pobytach w szpitalu psychiatrycznym*” realizowanego m.in. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie i współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Spotkania z udziałem ok. 150 osób odbyły się w październiku 2018 roku w Lublinie, Kielcach i Rzeszowie i poświęcone były dyskusji nad opracowanym w ramach projektu standardem mieszkalnictwa wspomaganego.

Kolejnych 8 spotkań odbyli członkowie regionalnej sieci utworzonej z przedstawicieli jednostek realizujących działania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie województwa lubelskiego w ramach projektu „*Sieciowanie na rzecz poprawy sytuacji osób ze schorzeniami psychicznymi w województwie lubelskim*” realizowanego przez Związek Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych. Projekt miał na celu rozwój regionalnej sieci wsparcia na rzecz poprawy sytuacji osób ze schorzeniami psychicznymi w województwie lubelskim. W skład sieci weszły organizacje pozarządowe i grupy samopomocowe wspierane przez instytucje publiczne. Podstawę sieci stanowią profesjonalne organizacje zajmujące się obszarem opieki psychiatrycznej oraz grupy samopomocowe, które oferują usługi w zakresie doradztwa, terapii i pomocy społecznej dla osób chorujących psychicznie. W spotkaniach uczestniczyło stale kilkanaście osób.

Ważnym spotkaniem kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi była inicjatywa społeczna pod nazwą „*Konwent – Regionalna Sieć Współpracy Organizacji Pozarządowych z Samorządem Terytorialnym* - W dniach 4 - 5 października 2018 roku w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie w ramach Lubelskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych 2018.

Konwent został zorganizowany we współpracy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie z Wojewódzką Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego, Związkiem Stowarzyszeń Forum Lubelskich Organizacji Pozarządowych oraz Centrum Spotkania Kultur w Lublinie.

W dwudniowym spotkaniu wzięło udział blisko 250 osób, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu gmin i powiatów województwa lubelskiego, które organizują i realizują działania w obszarze włączenia społecznego skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi.

Opisane wyżej działania ilustrują wartości wskaźników przyjętych dla celu operacyjnego nr 4.

5. Wnioski i rekomendacje.

WNIOSKI	REKOMENDACJE	Realizatorzy rekomendacji
CEL OPERACYJNY 1. Promowanie rozwiązań zmierzających do poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi		
<p>Wartość wszystkich wskaźników w ramach celu została osiągnięta. W 2018 roku zrealizowano wszystkie zadania związane z monitoringiem działań podejmowanych przez instytucje wspierające osoby z zaburzeniami psychicznymi.</p>	<p>Rekomenduje się kontynuację działań w zakresie promowania różnego rodzaju rozwiązań mających na celu rozwój form pomocy na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.</p> <p>W zakresie infrastruktury rekomenduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie nakładów finansowych na tworzenie mieszkań chronionych. Forma ta umożliwi osobom potrzebującym wsparcia włączenie w życie społeczne; – wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego jako podmiotów świadczących usługi w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinie na wczesnym etapie kryzysu; – rozszerzenie zakresu świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych mających wpływ na zmniejszenie liczby osób kierowanych do domów pomocy społecznej oraz zmniejszenie kosztów ponoszonych przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej; – rozwój zasobów pomocy i integracji społecznej w powiatach o najniższej ich dostępności. 	<p>Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe.</p>

	<p>Rekomenduje się dalsze monitorowanie sytuacji w zakresie tworzenia i funkcjonowania infrastruktury dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie województwa lubelskiego, w tym monitorowanie wypracowanego standardu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób chorujących psychicznie.</p>	
<p>CEL OPERACYJNY 2. Rozwijanie form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez wsparcie finansowe samopomocowych projektów organizacji pozarządowych</p>		
<p>W roku sprawozdawczym liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono dotacji zmalała. Tym samym mniej osób z zaburzeniami psychicznymi skorzystało ze wsparcia w ramach dotacji. Mniejsza niż zakładana do osiągnięcia w 2018 roku wartość wskaźnika wynika m.in. ze zmniejszającego się zainteresowania organizacji pozarządowych udziałem w konkursach ofert (spadek liczby złożonych wniosków o ponad 50% w stosunku do 2016 roku).</p>	<p>Kontynuacja działań Samorządu Województwa Lubelskiego zmierzających do wsparcia finansowego organizacji pozarządowych działających na rzecz wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu województwa lubelskiego.</p>	<p>Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, organizacje pozarządowe.</p>
<p>CEL OPERACYJNY 3: Poprawa standardu obiektów służących rehabilitacji osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez wspieranie finansowe projektów inwestycyjnych samorządu terytorialnego finansowanych ze środków PFRON</p>		
<p>W 2018 roku nieznacznie spadła liczba inwestycji objętych dofinansowaniem w ramach robót budowlanych z powodu konieczności rozwiązania jednej z zawartych umów w tym zakresie. Tym samym mniej osób z zaburzeniami psychicznymi niż zakładano</p>	<p>Kontynuacja działań Samorządu Województwa Lubelskiego zmierzających do wsparcia finansowego projektów podmiotom prowadzącym działalność w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON.</p>	<p>Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, organizacje pozarządowe.</p>

skorzystało ze wsparcia w ramach dotacji.		
CEL OPERACYJNY 4. Podnoszenie kwalifikacji kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi		
Wszystkie wskaźniki w ramach celu zostały osiągnięte, przy czym dwa z nich osiągnęły wartości znacznie wyższe niż zakładano – liczba spotkań konsultacyjnych mających na celu wzmocnienie potencjału kadry realizującej zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi oraz liczba osób w nich uczestniczących.	Rekomenduje się kontynuację działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji kadry realizującej działania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe.

6. Podsumowanie

Analiza zrealizowanych w 2018 roku działań wpisanych do *Wojewódzkiego programu poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego na lata 2018 – 2022* wskazuje, że założone w Programie cele zostały w 2018 roku osiągnięte w wyniku zaplanowanej i konsekwentnej realizacji przyjętych działań.

Wyzwaniem dla Samorządu Województwa Lubelskiego będzie dalsze wspieranie organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem środowiskowych form pomocy. Niezbędne jest również stałe podnoszenie kwalifikacji kadry jednostek działających w tym obszarze. Dalsze działania mają służyć również umożliwianiu szerokiej współpracy międzysektorowej w celu poprawy jakości życia nie tylko osób z zaburzeniami psychicznymi, ale również ich rodzin i najbliższemu otoczeniu.

7. Spis tabel

Tabela nr 1. Domy pomocy społecznej dla osób psychicznie przewlekle chorych oraz dorosłych, młodzieży i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie	s. 5
Tabela nr 2. Środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2018 r.	s. 6
Tabela nr 3. Cel operacyjny 1. Wartość osiągniętych wskaźników w 2018 r.....	s. 10
Tabela nr 4. Cel operacyjny 2. Realizacja wskaźników w 2018 r.....	s. 14
Tabela nr 5. Cel operacyjny 3. Realizacja wskaźników w 2018 r.	s. 15
Tabela nr 6. Cel operacyjny 4. Realizacja wskaźników w 2018 r.	s. 16

8. Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba warsztatów terapii zajęciowej w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego	s. 8
--	------